

ODPIERAĆ (63) *vb impf*

odpierać (58), **odpirać** (5); odpirać *KromRozm II, KromRozm III, LeszczRzecz*; odpierać : odpirać *BielKom (1:1), BielKron (20:1)*.

o oraz a jasne. ◇ *W inf -é- SarnStat (3), -e- (1) Mącz.* ◇ *W pozostałych formach -e- (6) OpecŻyw, Mącz (5), -é- (2) OrzJan, SarnStat.*

inf odpierać (14). ◇ *praes 1 sg* odpieram (4). ◇ *3 sg* odpira (1). ◇ *3 pl* odpierają (1). ◇ *praet 3 sg m* odpierał (17). *f* odpierała (2). ◇ *3 pl m pers* odpierali (11). *m an [cum N pl: psi]* odpierali (1). ◇ *fut 3 sg m* będzie odpierał (1). ◇ *imp 2 pl* odpierajcie (1). ◇ *con 1 sg f* bych odpierała (1). ◇ *3 sg m* by odpierał (2). [*f* by odpierała.] ◇ *3 pl m pers* by odpierali (3). ◇ *impers praet* odpierano (1). ◇ *part praes act* odpierając (3).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Bronić się przed napaścią, zmuszać do odwrotu; defendere, excipere, impugnare, rebellare Mącz; repellere JanStat; reprimere, repugnare, resistere, restare Cn (41) : Rebello, Przeciwiem fie. Odpieram. Mącz 24b, 330b.*

odpierać czego a. czemu (1): SarnStat 624 cf »gwałtu gwałtem odpierać«.

odpierać komu (28): Oná zálie wzywłzy ípráwę Rycerfká ná lie/ odpierała Gállenufowi y Klaudyufowi Cefárzom BielKron 153v, 118, 169v, 314v, 358; BielSat G2v; StryjKron 220, 295, 497; A day zgodę y miłość miedzy Chrześciány: Aby fie wždy nád námi kiedy zmiłowáli/ A tym frogim poháńcom ípolnie odpieráli. BielSen 16; zwycięstwo pewné [nad Turkiem] pánowie mamy/ nie woýtku iego odpiéraiác/ ále zgoła/ wręcz fie z nim potykáiac. OrzJan 58. Cf »mężnie odpierać«, »mocą odpierać«, »nieprzyjacielowi odpierać«.

odpierać czym (9): Fiedko máiac pomoc od Wołochow y Tátárow/ chciał Iágełowi Krolowi Polłkiemu Stryiowi woyną odpierać StryjKron 497. Cf »gwałt gwałtem odpierać«, »mocą odpierać«, »nieprzyjacielowi odpierać«.

W charakterystycznych połączeniach: dobrze odpierać (5): przeważnie, spolnie (społu) (2), śmieie, zgodnie, z nienagła; cesarzom odpierać, krolowi (3), poganom (pohańcom) (2), wojsku; piersiami swymi odpierać, strzelbą, wojną.

Zwroty: »gwałt (a. gwałtu) gwałtem odpierać« = vim vi defendere Mącz; vim vi repellere JanStat (2): Mącz 499b; áby nápotym káždému wolno było gwałtu gwałtem odpiéraić SarnStat 624.

»mężnie odpierać« [w tym komu (2)] = fortissime impugnare a. rebellare Mącz (5): Píi to rádzi wczynili/ Wilki od trzody gonili: Y mężnie im odpieráli BierEz F2; Mącz 24b, 330b; StryjKron 280, 477.

»(moc) mocą, mocnie odpierać« [w tym: komu (3)] (4:3): LeszczRzecz A3; BielKron 123v, 178v, 405v; wzyftki pomocne vffy ná lewą ítronę małz obroćić/ á moc mocą odpierać BielSpr 20v, b2; StryjKron 447.

»nieprzyjacielowi, nieprzyjaciela odpierać« [w tym: czym (2)] = hostium impetum excipere Mącz (12:1); KromRozm III G; LeszczRzecz A3; Z drugiey ítrony Máchometani rzućili fie ná náłze nawy gdzie był przełożonym Ian Sárranus/ który [...] dobrze nieprzyjacielom odpierał ítrzelbą pułzkárfką. BielKron 460, 321v, 364, 364v; Mącz 248b; Poki náłzy Polacy tych Włochow nie ználi/ Poty

Nieprzyjacielom dobrze odpieráli. *BielSat* B3; *BielSpr* b2,42v; *BialKaz* L3v; *StryjKron* 335; *BielRozm* 12.

Przen: Walczyć z pokusami [komu, czemu] (3) : [Plotinus] tilko o bofskich rzeczach rozmyślał aby wżem żądzam tego fwiata odpierał BielŻyw 95; Bo mię ociec miły vpominał/ [...] Bych náukę iego pámiętála/ A pokułam ftale odpierála BielKom Gv; Bo kto złą myśl vmie vchodzić/ ciężkim grzechom odpirá. BielKron 81v.

2. Przeciwstawiać się, sprzeciwiać się; refutare Calag, Cn; disputare PolAnt; propulsare Modrz; impugnare, opponere JanStat; resistere Cn (21) :

odpierać komu (2): RejKup q4v; Zaden tego nie wyłowi/ Iáko ten fwiát ludzi łowi. Tylko mu lámá odpiram/ Bowiem fnim częfto zádzieram. BielKom D6v.

odpierać czemu (1): miełczczanie Attenfci fobie vradzili aby Ipocrafa za boga czcili, to on poznawfzy temu odpierał BielŻyw 68.

a. Być odmiennego zdania (17) : Rákufzanie y inni rádzili/ áby fie ná inną ftronę przepráwili Dunáia do Pelztu/ [...] thylko lám Rokendorf odpierał *BielKron* 312v.

α. W polemikach: zbijać czyjeś twierdzenie (11) : Luter powiedzwał y chciał tego dowiesc/ gdzye nie raz Koncilium zbłądziło/ Ekkius odpierał *BielKron* 197; *Calag* 568b.

odpierać komu (6): yáko Alexánder y Athánálius biškupi Alexándryńscy Ariufowi odpirájąc wykłádáli. KromRozm II 7q4v; BielKron 155, 167v, 203v, 209v; BudNT Act 9/29.

odpierać przeciw komu, przeciw czemu (3): natym gadaniu byli z ftrony Rzymfkiey/ Ekkius/ Faber/ [...] Biškupi też fwoie połty ktemu połáli/ przeciw im odpieráli Ekolámpádus/ Károloftádus/ y drudzy. BielKron 204v; BielSpr 38v; BudNT Act 9/29.

odpierać czym (2): Pán miły Iezus/ anij przál bytz fie fynem bożym/ ani téz wyznáwál/ ale fwiętym píme^m odpirál mowiátz. OpecŻyw 37v; BielKron 167v.

β. W sądzie: zaprzeczać zarzutem; rationem reddere Vulg (5) : Biškupá pytano ktorym právem dzierzy tho imienie. Powiedział iż kupił v niebofzczyká Piotrawiná. Ale ftroná odpierála. *BielKron* 348v; *SarnStat* 756.

odpierać komu (2): Którému to Dominikowi/ gdy świádki wedle zwyczáiu do fądu w wodzono/ zániechał odpirác SarnStat 578 [idem] 688.

Z połączeniem przytoczenia ze zdaniem dopełnieniowym (1): A Páweł odpierał; zem áni przeciw zakonowi Zydowfkiemu/ áni przeciw kościołowi/ áni przeciw Cefárzowi nic nie wyftąpił. WujNT Act 25/8.

b. Przeciwdziałać (1) :

Zwrot: »odpierać krzywdę« (1): Są ktorzi fie z ftrony tego zdádzą być fpráviedliwi [!]/ że nikomu krzywdy nieczynią/ ále ci lámi neodpiráią/ choćby mogli/ od drugich zádáney krzywdy ModrzBaz 57v.

3. [Powstrzymywać, stanowić przeszkodę [co]: tám musi być grobla dobra y wielka vczyniona ktoraby wodę odpierála. Cresc 1571 148.]

*** *Bez wystarczającego kontekstu (1) : Impedo – Odpieram. Calep 510a.*

Synonimy: 1. bronić się, odbijać, odganiać; 2. przeciwiać się, przeciwić się, sprzeciwiać się.

Formacje współrdzenne cf 1. PRZEĆ.
Cf **ODPIERANIE, ODPIRAJĄCY**

AL